

Сібекіна А. Ю.*

ПОРІВНЯННЯ КЛЮЧОВИХ ПАРАМЕТРІВ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНА-ЄС ТА ЧЛЕНСТВА В МИТНОМУ СОЮЗІ РОСІЇ, КАЗАХСТАНУ, БІЛОРУСІ

Стаття стосується актуальної теми вибору інтеграційного вектору України, виходячи з наближення підписання у листопаді 2013 р. угоди про Асоціацію України з ЄС, складовою якої стане Угода про зону вільної торгівлі України з ЄС.

Розглядаються та порівнюються переваги та недоліки основних параметрів як майбутньої Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС, так і умов членства в Митному Союзі Росії, Казахстану та Білорусі.

Ключові слова: Угода про Асоціацію, зона вільної торгівлі, торгівля товарами і послугами, Митний союз, мита, ринки збуту, модернізація.

The article refers to the actual topic of choice of the integration vector of Ukraine based on the approximation of the signing in November 2013 the Association Agreement between Ukraine and EU, which will include an agreement on free trade area between Ukraine and EU.

The advantages and disadvantages of the main parameters of a future Association Agreement between Ukraine and the EU, as well as the conditions for membership in the Customs Union of Russia, Kazakhstan and Belarus are considered and compared.

Key words: Association Agreement, a free trade area, trade in goods and services, the Customs Union, duties, markets, modernization.

Статья касается актуальной темы выбора интеграционного вектора Украины, исходя из приближения подписания в ноябре 2013 г. соглашения об Ассоциации Украины с ЕС, частью которой станет соглашение о зоне свободной торговли Украины с ЕС.

Рассматриваются и сравниваются преимущества и недостатки основных параметров как будущего Соглашения об ассоциации между Украиной и ЕС, так и условий членства в Таможенном союзе России, Казахстана и Беларуси.

Ключевые слова: Соглашение об Ассоциации, зона свободной торговли, торговля товарами и услугами, Таможенный союз, пошлины, рынки сбыта, модернизация.

Постановка проблеми. Не один рік в Україні тривають дискусії щодо її інтеграційного вибору. Цю проблему, на відміну від інших постсоціалістичних країн, Україна розв'язує по-особливому. Після створення СНД (1991 р.) та набуття в ній асоційованого

* старший викладач кафедри світового господарства і міжнародної економічної інтеграції Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі.

Науковий керівник: професор Андрійчук В. Г.

членства, Україна у 1994 р. підписала угоду про партнерство та співробітництво з Європейським Союзом. Такий полярний рух України триває вже багато років. Проте нині, на порозі підписання Угоди про Асоціацію з ЄС, перед керівництвом держави істотно зросла відповідальність за прийняття доленосного рішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Час від часу в дослідженнях експертів І. Бураковського, П. Гайдуцького, Р. Джуччі, В. Мовчан, В. Пятницького, М. Риженкова та публікаціях Центру Разумкова, Центру НОМОС, Центру політико-правових реформ містяться аналітичні матеріали дотичного характеру щодо аналізу вигод та витрат від приєднання до МС Росії, Білорусі, Казахстану.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В той же час у зв'язку з вищезазначеним перед Україною стоїть дуже відповідальне завдання – ще раз зважити і узагальнити всі плюси і мінуси європейського та євразійського курсу, а також обрати інтеграційну стратегію найвигіднішого торговельного режиму.

Формулювання цілей статті. Показова активізація євразійської інтеграції з боку Росії щодо приєднання України до Митного союзу, особливо в ракурсі підписання Угоди про Асоціацію, подекуди справляє враження альтернативності європейського курсу інтеграції.

Проведене в січні-лютому 2013 р. опитування DW-Trend з приводу відношення українців до підписання Угоди про Асоціацію виявило, що більшість українців все ж таки підтримують прагнення України, а також вважають доцільними політичні вимоги ЄС в якості умови до підписання Угоди про Асоціацію Україна – ЄС [1, с. 153].

Дослідження соціологічної служби Центру Разумкова, проведене квітні в 2013 р., виявило, що 41,7% українців, тобто більшість, виступають за вступ до ЄС, а 37,2% – за приєднання до Митного союзу Росії, Білорусії та Казахстану (МС) [2, с. 12].

Отже, як видно з рис. 1, пересічне населення України вважає, що модернізація української економіки, вихід на нові ринку збуту українських товарів, створення нових робочих місць та підвищення добробуту, посилення демократії та укріплення правової системи є основними перевагами від Угоди про Асоціацію з ЄС.

Рис. 1. Очікування українців: вплив від Угоди про Асоціацію з ЄС та приєднання до МС.

Джерело: [3]

В той же час прихильники МС основними плюсами інтеграції називають підвищення експортного потенціалу для підприємців та зниження вартості товарів та послуг (в т.ч. комунальних) після перегляду цін на газ.

Далі слід узагальнити плюси та мінуси від створення поглибленої ЗВТ між Україна – ЄС та членстві у МС за такими напрямками, як: суверенітет, митні ставки, виробнича кооперація, ринки збуту та модернізація, що представлено в табл. 1.

Таблиця 1.

Порівняння основних напрямів економічної співпраці Асоціації з ЄС та членства в МС

№	Напрямок впливу	Асоціація з ЄС	Членство в МС
1	Суверенітет	+	-
2	Митні ставки:		
	Збільшення мита на імпорт	нема суттєвих змін	-
	Подорожчання товарів	нема суттєвих змін	-
	Мито при членстві в МС і в разі асоціації з ЄС	+	-
3	Виробнича кооперація	нема суттєвих змін	нема суттєвих змін
4	Ринки збуту:		
	Утримання вже існуючих	-	+
	Вихід на нові ринки	+	-
	Нетарифні бар'єри в торгівлі	+	нема суттєвих змін
	Торгівля послугами, визнання дипломів та кваліфікацій	+	нема суттєвих змін
5	Модернізація	+	нема суттєвих змін

Джерело: складено автором на основі [1; 4; 5]

Нижче проаналізуємо детально ключові плюси та мінуси по кожному напрямку впливу.

Суверенітет. Будь-який митний союз передбачає часткову втрату суверенітету, адже в разі входження до МС ставки мита на українському кордоні будуть затверджуватися в Росії. В той же час, підписуючи Угоду про Асоціацію, Україна не вступає до ЄС, а, отже, зберігає повний контроль за своєю митною територією.

Угода про Асоціацію на 80% охоплює питання створення зони вільної торгівлі (ЗВТ) між Україною та ЄС. До речі, Україна вже має подібні угоди з Росією, Білоруссю та Казахстаном. В рамках асоціації Україна має право в майбутньому створювати ЗВТ з іншими країнами Світу.

На противагу, при МС Україна позбавлена можливості підписувати угоди про вільну торгівлю. Таким чином, у МС 57% голосів має Росія, по 21,5% має Білорусь та Казахстан, при цьому 87,97% всіх митних зборів надходить до російського бюджету, а Казахстан і Білорусь отримують 7,33% і 4,7 % відповідно [4].

Митні ставки. Наразі середньозважене мито в Україні становить близько 6%, тоді як в МС – 9%. Тому, в разі приєднання до МС, Україна має збільшити мита на імпорт з-поза меж МС, що не тільки суперечить правилам СОТ, а й означає невідгідні поступки-компенсації членам СОТ (понад 150 країн). Водночас Угода з ЄС лише зменшує мита.

Слід зазначити, що підвищення митних ставок після вступу до МС призведе до подорожчання споживчих, інвестиційних товарів та товарів тривалого користування, які

Україна імпортує в основному з ЄС. Вищезазначені товари є складовими для виробництва, у т. ч. продукції на експорт [6].

Цікаво зауважити, що до вступу в МС середньозважене мито Казахстану становило 5%, а після вступу стало 16%. Відповідні зміни спричинили суттєве подорожчання споживчих товарів [4].

Варто наголосити на тому, що з 2012 р. діють нульові митні ставки в торгівлі з Росією та Білоруссю. Винятками є стратегічно важливі товари, такі як цукор, нафта, газ [7, с. 274]. Відповідні тарифні обмеження при умові членства в МС будуть збережені. Натомість угода про Асоціацію передбачає скасування 95% мит на українські товари.

Виробнича кооперація. Ні угода про Асоціацію, ні МС не забороняють і не зобов'язують бізнес кооперуватися з тим чи іншим партнером. Життєздатні колишні радянські підприємства вже відновлені в галузях атомної енергетики, авіації, тощо. МС не зможе відновити нежиттєздатні виробництва.

Наприклад, Росія в автомобільній промисловості налагоджує кооперацію з країнами Заходу та Японії, а не партнерами по МС, збираючи на своїй території автомобілі більшості світових концернів, таких як Рено, Форд, БМВ, Мазда, Опель, Фольксваген.

Ринки збуту. Приєднання до МС гарантує, що українські підприємства продаватимуть свої товари до Росії. Зазначимо, Україна експортує до Росії переважно перероблені товари, до ЄС – сировину. Проте підписання Угоди про асоціацію не зупинить торгівлю з Росією.

В той же час, варто зробити акцент на тому, що в разі неприєднання до МС, або створення ЗВТ з ЄС Росія може необґрунтовано блокувати імпорт вітчизняних товарів. В цьому випадку слід звертатися до процедур СОТ. Існує ймовірність, що Росія може відмовитися від ЗВТ з Україною, проте це сильно вдарить по російських споживачах [4].

Тоді як завдяки скасуванню мит з ЄС на українські товари виробники с/г продукції зможуть додатково заробляти до 330 млн. євро щороку [8, с. 11]. А впровадження стандартів ЄС в Україні дозволить вийти на більшість ринків країн Світу.

В обох випадках нетарифні бар'єри усуваються шляхом впровадження спільного технічного регламенту виробництва (на зразок колишніх ГОСТів), прийняття спільного законодавства про санітарні та фітосанітарні заходи, тощо. Таким чином, приведення продукції до вимог ЄС модернізує економіку. А продукцію, визнану в ЄС, можна продавати без додаткової сертифікації у більшості країн світу. В той же час, технічні регламенти МС у Світі не визнаються.

У торгівлі послугами і визнанні дипломів між учасниками МС для України нічого не зміниться, оскільки дана сфера не регулюється документами МС. На противагу, Асоціація з ЄС дозволяє, фінансовим, телекомунікаційним, кур'єрським та морським компаніям стати частиною ринку Європи. Також для наближення загальних стандартів надання послуг та освіти до європейських потрібно вдосконалити українське законодавство.

Модернізація. Угода про Асоціацію передбачає адаптацію українського законодавства до європейського у більшості галузей: екології, захисту прав споживачів, безпеки продуктів харчування, науки, конкуренції, державних закупівель, бюджетної політики, тощо. В той же час, в рамках МС під регулювання підпадає лише торгівля товарами. За наявних умов, така вузька співпраця унеможливує модернізацію України.

Отже, виходячи з вищезазначеного, слід зазначити, що Україні варто звернути увагу на принципи торгової політики Мексики, або Південної Кореї, яким вдається уникати наднаціоналізації свого торговельного режиму завдяки укладанню особливих багатосторон-

ніх угод, які є, з одного боку, регіональними та в той же час, з іншого боку, двосторонніми про взаємну відкрити торгівлю.

Для України вище окреслена стратегія є прийнятною з огляду на такі причини [9, с. 17]:

1) переваги України різняться від тих, якими володіють члени ЄС або МС, а саме – значна кількість орних земель, недорога кваліфікована робоча сила, корисні копалини, тощо;

2) половина торговельних потоків України зосереджена на ЄС та МС, тому в подальшому майбутньому співвідношення експорту та імпорту з кожним із блоків є і має бути взаємодоповнюючим;

3) враховуючи зростаючу важливість усунення нетарифних бар'єрів в торгівлі, таких як регуляторні запобіжні заходи, Україна знаходиться в сприятливому становищі для вигідного використання свого проміжного положення;

4) економічне зростання майбутнього десятиріччя буде зосереджено не в ЄС та МС, які є на теперішній час є основними торговими партнерами України.

Висновки. Отже, підписання угоди про Асоціацію України з ЄС має модернізувати країну та відкрити нові ринки збуту з безпрецедентним рівнем економічної інтеграції для країни, що не є членом ЄС. В той же час Митний союз гарантує лише збереження вже існуючих ринків збуту.

Економічні можливості євроінтеграції України до кінця не з'ясовані і об'єктивно не оцінені. Проте реалізація такого вектору може вилитися у нову форму європейського єднання по лінії чотирьох європейських свобод: пересування людей, товарів, капіталів і послуг. У найближчій перспективі такого рівня інтеграції для бізнесу та пересічного населення України може бути цілком достатньо.

Україні варто розглянути вигоди від особливої стратегії торговельної відкритості по прикладу Мексики та Південної Кореї.

Список використаних джерел

1. Сібекіна А. Ю. Проблеми висвітлення основних параметрів та переваг майбутньої Угоди про асоціацію між Україною та ЄС / А. Ю. Сібекіна // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. – 2013. – Випуск 115. Частина I (у двох частинах). – С. 151-157.
2. Самсонова Юлія. Война миров / Самсонова Юлія // Власть денег. – 2013. – № 25-26. – С. 8-12.
3. Очікування українців від Угоди про асоціацію з ЄС та приєднання до Митного Союзу. ІНФОГРАФІКА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uainfo.org/important/171822-ochkuvannya-ukrayincv-vd-ugodi-pro-asocacyu-z-yes-ta-priyednannya-do-mitnogo-soyuzu-nfografka.html>.
4. Митний союз vs Асоціація. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://img.pravda.com.ua/files/d/c/dc4d0e1-ugoda2.html>.
5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, з іншої сторони [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=246581344&cat_id=223223535.
6. Україна і Митний Союз: проблеми інтеграції. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kuchma.org.ua/ico/research/10911/>.

7. Сібекіна А. Ю. Аналіз евентуальних можливостей від членства України в ЗВТ з СНД та ЗВТ+ з ЄС / А.Ю. Сібекіна // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. – 2013. – Випуск 113. Частина II (у двох частинах). – С. 273-282.
8. Каретникова Ольга. Асоціація по расчету / Ольга Каретникова // Власть денег. – 2013. – № 44. – С. 8-12.
9. Бердинских Кристина, Прядко Инна. Цена вопроса / Кристина Бердинских, Инна Прядко // Корреспондент. – 2013. – № 37. – С. 16-19.